

un libro para
la biblioteca indígena
La Sierra Nevada

Mariëlle Videler

16 juli 2016
Bogotá, Colombia

De basis van het haken van een *mochila*, tas, geleerd van Alicia Villafañe. Alicia is een Arhuacovrouw, geboren in Santa Marta, La Sierra Nevada. Op het moment studeert zij rechten aan de universiteit van Bogotá, Colombia. Volgens haar cultuur mogen alleen Wati (Arhuacovrouwen) de tassen maken. Een *mochila* is opgebouwd met een spiraalvormige lussteek die begint in het midden van de onderkant en naar buiten en omhoog wordt gehaakt, met rechte strepen die zich opbouwen naarmate de tas groter wordt. Het is het universum, de tas die alles vasthoudt, en de ringen eromheen zijn de gelaagde werelden van het universum.

24 juli 2019
Semana, Colombia

La Sierra Nevada tendrá la biblioteca indígena más grande de Colombia (1).

(1). La Sierra Nevada krijgt de grootste inheemse bibliotheek van Colombia, *Semana*, Colombiaanse media, 24 juli 2019.

12 maart 2025
Pueblo Bello, Colombia

Precies op het afgesproken tijdstip verschijnt een zilverkleurige motor tussen van dunne boomstammen gemaakte spijlen in de toegangspoort van *Parque de interpretación Arhuaco*. Bedeesd stap ik uit de schaduw van het schuine afdak. Dit is de dag; vandaag reist mijn boek, *un libro para la biblioteca indígena La Sierra Nevada*, naar zijn bestemming, een afgelegen bibliotheek in Colombia. Terwijl een trage stroom seizoenen door het klepraam van mijn Amsterdamse atelier naar binnen sijpelde, werkte ik over het onbekende terrein van linodruk op textiel en digitaal borduren naar dit moment toe. Toen het boek uiteindelijk zeven en een halve centimeter dik was geworden naaide ik als laatste detail kleine ronde pailletten uit plastic afval op de bruine kaft. Een verwijzing naar het decadente gepronk met geborduurde bijbelkaften in handen van in het zwartgeklede Nederlanders rond de zeventiende eeuw. In mijn hoofd heb ik de reis naar de bibliotheek al honderden keren afgelegd. Ik kwel mezelf met de vraag of het wel gepast is om, ongevraagd, een boek te geven aan een groep lokale mensen die

samen deze bibliotheek hadden gebouwd. Of ik toestemming zou krijgen om het reservaat van de Arhuacos binnen te gaan. En ik zoek naar een antwoord op de vraag hoe ik het laatste deel, de laatste zes kilometers op grote hoogte in de bergen, zou kunnen afleggen. Nu is het zover, ik heb een afspraak met Jeremías Torres, de spiritueel leider van de Arhuacos. Ik ben op weg naar de grote bibliotheek, met een puntdak als een besneeuwde top tussen de gigantische groene bergen van La Sierra Nevada. Het boek, dat de hele nacht onrustig dicht naast me op bed heeft gelegen, brandt in mijn verschoten groene rugzak.

De motor valt stil.

Een lange slanke vrouw zwaait haar been hoog door de lucht over de met een bruinharig vel beklede zitting en hurkt naast de achterband. Terwijl ze met haar handen over het wiel glijdt bekijkt ze me aandachtig van top tot teen. Naar Jeremías, de majoor?, vraagt ze, en zonder op mijn antwoord te wachten vult ze, met haar hand op haar borst wijzend, aan: 'Lina'. Plots veert ze overeind en begroet me in een fluweelzachte omhelzing. 'Hou je stevig vast', fluistert ze in mijn oor. Voordat ik in haar vuurblauwe ogen kan verdwijnen stappen we op en sluit ik voorzichtig mijn armen om haar middel. Ik voel haar krachtige buik door de grofgebreide trui en leg mijn kin naast enkele blonde krullen op haar schouder. Terwijl mijn voeten onzeker de pedalen vinden start ze de motor. De frisse luchtstroom van de prille ochtend glijdt langs onze blote gezichten. Alle angsten die zich thuis voor vertrek als teken in me vastklampten laten zich, volgezogen, in een dwaalspoor achter ons neervallen. We rijden voorbij dralende kinderen in frisse wit-blauwe schooluniformen, en slaperige straathonden lichten hun kop van hun voorpoten om ons met smalle oogjes na te kijken. Verscholen achter haar warme rug veer ik mee door bochten en slingeren we om diepe gaten in de weg over de heuvels, door het dorp. Bij elke kruising toeteren we één keer om om groen licht te vragen. De lage huizen, met bijna overal een half afgemetselde muur voor een extra kamer in aanbouw, verdwijnen langzaam uit het zicht als we van asfalt over kinderkopjes

naar de onverharde weg hobbelen. Wanneer we Pueblo Bello niet meer kunnen zien opent het gebergte van La Sierra Nevada zich als een grote groene mond. In de verte zie ik een groep diepzwarte gieren in de luchtstroom tegen een berg omhoog zweven op hun gevingerde vleugels. Bomen; palmbomen, loofbomen, bananenbomen, feloranje bloeiende bomen, veranderen, dansend voor mijn ogen, van schaal.

Nadat we een grote metalen poort in een gerasterde omheining zijn gepasseerd stoppen we bij een klein gebouwtje. Ervoor, op een lage veranda staan een paar plastic stoelen en een tafel waaraan een jonge vrouw met diepzwart haar kleine kleurige kralen zit te rijgen. Ze vraagt waar we heengaan terwijl ze, schuifelend, naar ons toekomt. Als ze voor ons staat kijkt een geelzwart gestreepte tijger, die aan een ketting midden op de zilveren rits van haar glanzende rode jack hangt, me indringend aan. 'Zij is de *gate-keeper*', zegt Lina zacht, 'je moet met haar een afspraak maken hoe laat je het reservaat van de Arhuacos weer zal verlaten'. Aarzelend probeer ik de dag in mijn hoofd vooruit te spoelen, de band hapert en stokt, een zweetdruppel loopt over mijn rug. Uit mijn mond floept een tijdstip in de middag. We rijden verder, de onverharde weg oogt als een kronkelende drooggevalen rivier met diepe uitgesleten geulen en hier en daar verspreid vastgelopen grote keien. Het donkergeel gekleurde zand warmt nu snel op in de zon die over de bergen is geklommen. Vanuit Pueblo Bello was ik in de vroege ochtend op een van de voorgaande dagen naar een plek gelopen waar ik had geprobeerd, tussen bananenbomen doorkijkend naar het noorden, de bibliotheek te zien liggen. Mijn ogen verdwaalden in een waaier van groentinten die zich eindeloos leken te vermenigvuldigen in steeds nieuwe structuren. Geen idee hoe lang ik daar in de verte had staan staren toen plots een man, met kaplaarzen onder een korte broek, een blauwe emmer over zijn schouder en een machete in zijn hand, me in het voorbijgaan begroette met een brede glimlach.

Als we na een volgende kronkelige afdaling met ronkende motor een steile berg op kruipen hoor ik in de verte onstuimig water stromen. Lina stopt de motor op het hoogste punt, het geluid

van water zwelt aan en ze loopt over het pad voor me uit in de richting van het water. Terwijl ze van de ene kei naar de andere danst beweegt ze met de stroom mee. Zweverig van de motorrit zijn mijn voeten onzeker op de glibberige afgeronde stenen, en bij het overspringen grijp ik gretig naar haar ferme hand. Pal voor de vlakke afgrond waar het water naar beneden dendert blijft ze staan en kijkt in de verte. Ik tast voorzichtig de stenen af en zak naast haar lange benen door mijn knieën en probeer het klotsende water met mijn ogen naar beneden te volgen.

De motor ronkt weer en via de andere zijde van de berg rijden we met de spetterende waterval mee naar beneden. Eenmaal onder aangekomen is de rivier een stuk breder en dieper geworden. Lina gebaart me af te stappen en via de smalle doorhangende touwbrug de rivier over te steken. Op het midden van de brug hou ik stil en kijk hoe ze behendig de motor door de rivier manoeuvreert. Deze plek doet me denken aan de eerste keer dat ik vanuit Bogotá in het Andesgebergte ging wandelen. Op mijn gympen en in hardloopkleden had ik mij aangesloten bij een groep natuurliefhebbers die elke zondag in de vroege ochtend met een bus de stad verliet. Het regende de hele dag en toen we aankwamen bij een diepblauw bijna rond bergmeer probeerde ik, al klappertandend, een broodje te eten met één hand aan de glibberige holle stengel van een lange lichtgroene *frailejón*.

‘Hier is het, we zijn bij het huis van de majoor, zegt Lina als ze de motor stilhoudt en haar blonde haar uit haar gezicht veegt. Met tegenzin laten mijn armen haar middel los. Mijn voeten zakken zwaar van de pedalen op de grond, alleen verdergaan komt als een koude donkere schaduw op me af. In eerste oogopslag nergens aanwijzingen die vertellen dat hier mensen wonen. Met haar beide handen, gestoken in afgeknipte zwarte handschoenen, trekt ze mijn arm naar zich toe en wrijft zachtjes over de muis van mijn hand. Haar blauwe ogen kijken we recht aan als ze zegt: ‘Rustig, neem je tijd. Volg je hart en ga niet moedig lopen doen! Ik kom je ophalen!’ Ze dirigeert me in de richting van in de berm geboetseerde treden. Schichtig kom ik in beweging en verberg de tranen die in mijn ogen branden. Via het trapje-stap ik op een

hogere, naast het pad gelegen, kale buitenplaats met een grote boom en drie aaneengeschakelde zandkleurig gepleisterde huisjes. Ik zie niemand en loop voorzichtig naar de tussengelegen veranda. Een reusachtige in het wit geklede donkerbruine man met een grote opvallend gevormde muts op zijn lange haren verschijnt in de opening van het linker huisje. Hij knikt bemoedigend. ‘Welkom, ik ben Jeremías,’ begroet hij met een stevige handdruk en stelt me voor aan zijn vrouw Placida die achter zijn rug is verschenen. Zij is, net als hun vier jonge dochters die vergezeld door twee honden ineens om me heen

dwarrelen, gekleed in een prachtig wit weefsel. Nadat ik op een laag houten bankje ben gehurkt krijg ik koffie aangereikt in een heel klein houten kopje. Eén van de meisjes zwaait met twee versgeplukte bananen voor mijn neus. Wat hangt er aan haar kralenketting, zie ik een *emoticon*? Jeremías vraagt of ik al ontbeten heb en gaat tegenover me zitten met een groot diep bord. Mijn neus vangt een vleugje vis op. De gedachte dat ik uit beleefdheid een dier zal opeten maakt me onrustig. Ik durf bijna niet te kijken hoe hij de vis die ik nog net over het randje zie steken opeet en denk aan de droge crackers, die ik een paar uur geleden in het donker van de vroege ochtend wegspoelde. Als zijn bord leeg is staat hij resoluut op en loopt de ruimte ernaast in. Door het felle buitenlicht kan ik binnen jammer genoeg niks onderscheiden. Ik kijk naar de rugzak die ik naast me heb neergezet en vraag me af wanneer een goed moment is om over het boek te beginnen. Hij komt terug met een lange rol. Samen met zijn vrouw hangt hij een met latten opgespannen papier op aan de veranda. Voor ik het goed en wel beseft krijg ik college. Al wijzend op enkele tekeningen legt hij het spirituele concept van de Arhuacos uit. De zon piept onder het afdak door en brandt op mijn rug. Opgelaten schuif ik de kruk een beetje in de schaduw. Een paar weken voor vertrek had ik online een Spaans document gevonden waarin deze tekeningen ook stonden en met hulp van Google-Translate had ik geprobeerd stukken van de tekst te vertalen. Ondanks de schaamte dat ik maar de helft begrijp van wat hij zegt ben ik onder de indruk van één van de tekeningen; een lichaam, aan beide zijde geflankeerd door een tijger. De vier stippen, twee naast het hoofd en twee naast de voeten van de figuur, representeren de vier gemeenschappen die

leven in La Sierra Nevada; Kogi, Wiwa, Arhuacos en Kankuamo. Met daar omheen, in een cirkel, alle spirituele verbindingspunten, *La Lina Negra* (2), in het landschap rondom het hart van de wereld; La Sierra Nevada. Onder de figuur is een bankje getekend, zo'n zelfde bankje met lage poten als waar ik nu op zit. En, zo vertelt Jeremías me, dat is precies de plek in de bergen waar wij, de vier gemeenschappen, samen de bibliotheek hebben gebouwd. Zijn telefoon, die hij de hele tijd zichtbaar in zijn hand vasthoudt, rinkelt, hij neemt op en loopt, al pratend, in de richting van de boom. Mijn ogen grijpen hun ongeziene kans en registreren; roze *crocs*, schoolschrift, rookwolkjes uit het tegenoverliggende huisje, beslapen bed, aan de muur gehaakte volle boodschappentassen, schildering van een grote rode vogel op een tak, kruiwagen, emmers, één vol met witte kleding, kip, gieters, rieten dak, golfplaten dak, leidsel...

De sleutel is er, kom we gaan naar de bibliotheek!

Gekruist over zijn witte tuniek draagt Jeremías, die met ferme pas voor me uitloopt, twee lichtbruine *mochilla's*. De ene heeft een zacht gekleurd horizontaal streeppatroon en over de andere lopen diagonaal geplaatste zwart-roodgekleurde ruiten. Uit een van de tassen steekt een dunne steel; de stick in zijn *poporo* (3). Sinds we bij zijn huis zijn weggegaan kauwt hij op cocabladeren. 'Shit!', dacht ik toen ik het zag; 'wat een gemiste kans!' Ik had, toen ik vrijdags voor vertrek op het Noord-Hollandse strand via de zee alvast contact met het andere continent zocht, de schelpen wél moeten oprapen. Verbrand schelpengruis wordt bewaard in een *poporo* en met behulp van de stick in de mond vermengd met cocabladeren.

Als we via een klein smal opstapje over een hek van hout en prikkeldraad zijn geklommen, lopen twee andere mensen ons tegemoet.

Arhuacos doen, evenals Kogi zoals Alan Ereira beschrijft in zijn boek (4), bijna alles te voet; ze lopen van boerderij naar boerderij, van dorp naar dorp. De wegen zijn gemaakt door hun voorouders, ze zijn heilig en moeten worden onderhouden, worden bewandeld. Het is essentieel voor de harmonie van het leven. Midden op het pad worden met gebogen hoofden, heel zacht, voor mij onbekende klanken uitgewisseld met Jeremías, ik krijg een schuine wantrouwende blik. Tussendoor geven ze hem een handje cocabladeren uit hun eigen tas. We volgen het pad verder langs weidse open stukken afgewisseld met dichte begroeiing; een grote diversiteit aan struiken, bomen, veel bananenbomen, en hier en daar een klein huisje. Ik krijg geen vat op het aantal mensen wat in dit gebied woont. In een zachte afdaling naast een verzameling stenen wroet een grote donkergrijze zeug met haar neus in de aarde en achter haar scharrelen een stuk of vijf jongen. Even denk ik hardop dat ik een tapir zie. Jeremías lacht. Als we langslopen steekt één van de harige biggen zijn kop omhoog, zijn ogen glisteren en hij wentelt zijn lijf dieper in de verse modder. We klimmen de volgende heuvel op. En dan, ik herken het meteen, verschijnt het puntdak van de bibliotheek. Een foto van dit gebouw hangt al ruim een jaar aan de muur van mijn atelier. We lopen over een vlakte in de richting van de knalgele bibliotheek, met in het midden een fundament met resten van muren. Links passeer ik de enorme zonnepanelen die ook op de foto zo prominent aanwezig zijn. Het gebouw ziet er, met in de zon gebleekte deuren en tussen de keien van de terrassen opgekropen planten, verlaten uit. Samen lopen we middendoor onder de vooruitstekende poort met de tekst: 'bescherm ons grondgebied'. De overdekte galerij verbindt vier kleine gebouwen. Op de plattegrond bevinden we ons nu midden in het lichaam van de figuur, met links en rechts de armen en benen. De bibliotheek, het grootste vierkante gele gebouw met de witte punt, op de kop van de galerij, is het hoofd. De toegangsdeur is afgesloten met een hangslot. Jeremías maakt geen aanstalten om de deur open te maken. Hij had toch de sleutel geregeld? Het boek bonst in mijn rugzak. Aarzelend schuifel ik om het gebouw heen achter hem aan. De bergpassen drukken op mijn schouders. Voorbij de schaduw van de achtergevel onder de helderblauwe hemel ligt een grote arena. Een cirkelvormige ruimte waarlangs getrapt

(2). *La Lina Negra*; de zwarte lijn is geen afbakening maar een spiritueel concept. Het gebied wordt sinds 1995 door het Ministerie van Buitenlandse zaken erkend als voorouderlijk territorium.

(3). *Poporo*: is een kleine, vaak bolvormige, container voor het bewaren van kalkpoeder.

(4). *The Elder Brothers' Warning*, Alan Ereira, Londen, 1990.

omhoog meerdere zitplaatsen, en drie ranke lantaarnpalen, zijn aangelegd. Jeremías vertelt dat de gemeenschappen zich hier verzamelen als ze samenkomen vanuit de verschillende delen van La Sierra Nevada.

Terug onder de overdekte galerij zegt Jeremías uit het niets dat hij last heeft van zijn schouders en een massage nodig heeft. ‘Maak wat foto’s of aantekeningen, je vindt mij in dat huisje’, zegt hij wijzend in de richting van een golfplaten dak op een verhoogd pad, rechts van de bibliotheek. Ik weet niet wat ik moet zeggen en zak neer op de keien van het terras langs een bijgebouwtje: de linkerarm. Een rondscharrelde hond met in zijn kielzog een haan komt polshoogte nemen en snuffelt of er iets te eten valt. Door alle spanningen is mijn eetlust verdwenen. Dankbaar dat ik de hond en de haan blij kan maken pak ik de lunchbox van wit piepschuim die voor vertrek voor me klaar stond. Voorzichtig leg ik twee gekookte eieren en een paar aardappelen in een rijtje op het geplaveide pad. Zonder aarzelen verdelen de hond en de haan de maaltijd. Onderuitgezakt met mijn rug tegen de gestucte muur denk ik terug aan mijn bezoek aan Tierradentro in het Zuidwesten van Colombia in 2016. Op aandringen van mijn Colombiaanse vriendin, Olga Pizano, was ik op de klanken van de *Vallenato* met een kleine afgeladen bus naar het gebied gereisd om op hoge diepgroene bergen rond de vallei restanten van een verdwenen samenleving te bezoeken. Via spiraalvormige treden was ik afgedaald in de graftombes met indrukwekkende muurschilderingen. Daarna had ik wat gewandeld door schitterende natuur en bij toeval liep ik door een piepklein dorpje met drie straten. Centraal gelegen, pal naast een enorme boom, zag ik een vrolijk beschilderd pand waar een paar jonge mensen naar binnenliepen. Aangetrokken door de levendigheid was ik zonder schroom achter hen aangelopen. In de kleurrijke ruimte draaide een grote vogelachtige vorm zachtjes rondjes boven twee tafels met een computer en tientallen kasten met heel veel boeken. Terwijl ik mijn voeten zo licht mogelijk verplaatste keek ik nieuwsgierig over enkele schouders mee op het beeldscherm, pakte hier en daar een boek uit de kast en herkende de beginselen van de *mochila* in de handen van een groepje meisjes.

De harde muur steekt in mijn rug. ‘Hallo! *All eyes on the ball*. Je bent hier om het boek te overhandigen! Straks ga je met lege handen naar huis. Leg dit moment vast’, zegt een stemmetje dwingend. Terwijl ik mijn rug recht zet ik mijn stramme benen in beweging. De zon brandt dwars door mijn hoed als ik nog een keer aan de overzijde van de vlakte voor de bibliotheek ga staan om een foto te maken met de Noordelijk gelegen bergen op de achtergrond. Wanneer ik aan de achterzijde van het gebouw door de kierende deuren van de bibliotheek sta te turen hoor ik vaag een mannenstem roepen: ‘Mariëlle!’

Snel terug naar de voorkant. Daar staat Jeremías, samen met een andere man met zo’n zelfde witte muts me op te wachten voor de ingang van de bibliotheek. De deuren staan wagenwijd open. In een flits sta ik binnen in de enorme vierkante ruimte bedekt met bruingevlamde tegels. In het midden kijk ik omhoog via een lange dikke paal waarlangs een touw is geslingerd. Als een parasol verbindt de paal zich met de constructie van het piramidedak. Spinnen hebben de splitsingen verzacht met grote grijze spinnenwebben. Een grillig raster van horizontale takken steunt op, met touw aan elkaar verlengde, boomstammen, spanten, en daarop aan de buitenzijde is het dak bedekt met een dikke laag gedroogd gras. Van binnenuit lijkt het alsof de top van het prachtige dak open is. De muren, ik schat twee keer de hoogte van een volwassen mens, zijn kaal. Rondom tegen alle wanden, tot net voorbij ooghoogte, staan bruingelakte boekenkasten. Alle boekenkasten zijn leeg! En bovenop zijn houten stoelen geplaatst; ondersteboven op hun rug als topzware schapen. Jeremías ziet mijn verontruste blik en probeert me iets uit te leggen over wateroverlast, maar hoe, waarom en waarlangs het water via het dak naar binnenkomt, ik begrijp het niet. Ze hebben alle boeken naar een ander gebouw verplaatst: de rechterarm. Alsof ik in een stroomversnelling ben terechtgekomen flitsen mijn ogen door de ruimte op zoek naar een geschikte plek om het boek aan te bieden. Een tafel, ik zet mijn rugzak er tegenaan en zeg tegen Jeremías: ‘Ik heb een boek gemaakt voor de bibliotheek. Dat wil ik je graag geven.’ Even is hij van zijn stuk gebracht. Het is doodstil

terwijl ik mijn rugzak openmaak en het in het knoopdoek verpakte boek op tafel leg. Jeremías en de andere man komen om de tafel staan. Voorzichtig knoopt hij het doek los, slaat de bruine kaft open en leest met gedempte stem: *un libro para la biblioteca indígena La Sierra Nevada*. Verrast bladert hij langzaam met zijn grote handen door het zachte boek. Zijn vingers glijden over de verschillende zwarte en grijze structuren op de witte pagina's. De gladde opgedroogde inkt van de lino-druk, borduursteken in verschillen patronen en de texturen van garens. Dan vraagt hij plots aan mij: 'Waarom staan er geen mensen in het boek?'. Wat een fantastische vraag! Ik denk aan het boek 'De tedere verteller' van Olga Tokarczuk. Aan haar gedachten bij een in 1888 gepubliceerde gravure van een mens die zijn hoofd steekt door de aardse sfeer en naar de kosmos kijkt. Olga schrijft: 'We kunnen vermoeden dat we hier op de gravure het laatste moment van een lange reis zien, hem is het gelukt wat velen voor hem niet is gelukt, hij heeft het einde van de wereld bereikt. En wat nu?' Ze ziet de geheimzinnige gravure als een metafoor voor het moment waarop we ons nu met z'n allen bevinden. De wereld is klein en eindig geworden. We hebben de wereld in kaart gebracht, staan continue met elkaar in verbinding en zelfs als ik niet reis ben ik omgeven door materialen en spullen van over de hele wereld. Daarmee samenhangend is de conditie van de aarde alarmerend; in de zucht naar metalen graven we enorme natuurgebieden af, fruitbomen moeten worden bevrucht met leasebijen en door *fracking* en hydro-dammen drogen lokale rivieren uit. Dwars door deze sombere gewaarwording heb ik met mijn boek geprobeerd een nieuw landschap te creëren. Een kosmisch imaginair landschap; een ode aan de verbeelding en liefde voor de biodiversiteit. De beelden in het boek komen uit mijn canasto (5), de ruimte die naast je hart zit. Vanuit mijn stroom imaginaire organismen, *365 BIRDS*, *365 PLANTS*, *365 INSECTS* vormden zich nieuwe gelaagde composities. Op zoek naar het gat in de atmosfeer wil ik een nieuwe spirituele verbinding maken met het hart van de aarde, La Sierra Nevada. Een groots, moeilijk toegankelijk en ecologisch zeer rijk kustgebergte waar heel

weinig mensen in kleine gemeenschappen samenleven. Deze mensen beseffen de verbondenheid met alles tot in hun haarvaten en leven met grote verantwoordelijkheid en zorg voor het natuurlijke evenwicht; het ecosysteem. Met tegenzin haal ik het in het Spaans vertaalde hulpbriefje uit mijn broekzak en geef Jeremías het verfromfaaide witte papier. Samen, met het boek terug ingepakt in het knoopdoek ondersteunend op zijn arm, lopen we nog een keer rond in de ruimte. Dan neemt hij me mee naar de rechterarm en laat me zien waar alle bibliotheekboeken zijn opgeslagen. Het boek krijgt een plek bovenop een kast, waarin ik, later inzoomend op een foto, titels van kunstboeken aflees: *Manitas Artísticas*, *Graffiti y Art Urbano* en *Historia del arte*.

Terug bij zijn huis, aan een tafel die uitkijkt op de zijgevel van de aaneengeschakelde huisjes, eten we een banaan en drinken nog een koffie uit zo'n klein houten kopje. Ik denk aan de traditionele Kogi-begroeting die Alan Ereira in zijn boek beschrijft: 'When are you leaving?' Laag op een krukje op de veranda zit Placida een wollen draad te spinnen met een tol. Jeremías biedt me aan om samen terug te lopen naar Pueblo Bello. Enthousiast over het vooruitzicht de omgeving op de terugweg langzaam in me op te kunnen nemen zeg ik meteen ja. Voordat we ons klaarmaken om te vertrekken vraag ik hem of ik een portret mag maken van hem en Placida. Snel schiet ze even naar binnen om de brede witte band om haar middel te vervangen voor een zwarte. Ze komt terug met lange kleurrijke kralen om haar nek en draagt nu net als Jeremías gekruist over haar tuniek een *mochila*. De benen onder haar witte kleding zijn bloot terwijl die van hem in lagen bedekt zijn met een soort beenwarmers en een kniebroek. Jeremías heeft zijn grote horloge afgedaan, zijn telefoon houdt hij zichtbaar vast voor zijn borst. Om de foto rechtstreeks naar haar te kunnen sturen geeft Placida me haar telefoonnummer. Terwijl ik het in mijn telefoon tik vertelt ze onverwachts dat ze familie is van Alicia.

We gaan op weg naar Pueblo Bello, terug naar het zuiden. In stilte, naast elkaar, passeren we het pad waarover ik die ochtend achter op de motor bij Lina ben gereden. Wij slaan linksaf een

(5). Canasto; de Colombiaanse plantexpert en kunstenaar Abel Rodríguez (1944 - 2025) vertelde Mariëlle Videler dat in deze ruimte, naast je hart, je kennis zit. Zie tevens haar blog *The Good, the Bad and the Seeds* (2016); <https://mariellevideler.nl/seeds/>

smaller pad in. Onderweg stoppen we bij een wijds dichtbegroeid dal tussen de bergen. Als ik goed kijk zie ik aan de takken van een boom de nesten hangen die Jeremías me aanwijst. Het lijken net aan bladeren gevlochten, langgerekte, in de wind bungelende, *mochila's*. We zijn enige tijd onderweg als hij weer iets tegen me zegt. Hoor ik het goed? Zegt hij echt dat hij me zo dadelijk alleen verder laat lopen? Ik begrijp er niks van. Helemaal niet omdat ik de dag ervoor zelfs geen toestemming kreeg om dit pad in het reservaat te belopen, laat staan alleen. 'Heb je een stukje papier?', vraagt hij. Met een paar lijnen tekent hij een kaart in mijn kleine notitieboekje. Hier het pad volgen, de eerste rivier moet ik oversteken en bij de tweede rivier voorlangs naar links buigen. Dan het pad verder volgen. Verward vraag ik hem nogmaals de route aan me uit te leggen. Snel kijk ik op de gedetailleerde topografische kaart in mijn telefoon. Met toenemende spanning zie ik dat de naald, daar waar ik ben, niet op een bestaand pad staat. In een opwelling geef ik me over aan de situatie en zeg dat ik hem zal bellen als ik de weg ben kwijtgeraakt. We pakken elkaar even vast in een stevige omhelzing. Jeremías verdwijnt tussen de begroeiing naar rechts. Ik strooi eerst wat broodkruimels, maak een screenshot van de kaart op mijn beeldscherm, mijn locatie onder de brandende zon. En ook nog drie foto's van het landschap om mij heen. Turend over het pad dat zich voor mij uitrolt zie ik nog net een kleine lichtgrijze vogel met een zwarte kop en een heel lange zwarte staart opvliegen van een overhangende tak. In zijn vlucht opent de sierlijke staart zich in een grote fladderende vork. Automatisch zet mijn lijf zich in beweging en ineens voelt het of er onder mijn voeten een groot zacht vangnet opent en mijn wandelervaringen me de weg wijzen.

Voor de metalen poort van het reservaat tref ik dezelfde vrouw aan met het rode jack, zittend aan tafel tussen enkele jonge mannen. Verrast mij alleen te voet te zien aankomen vertelt ze dat ik Lina net heb gemist. Zo'n vijf minuten geleden is ze met haar motor naar het huis van de majoor gereden. Beduusd ga ik in de schaduw naast een grote boom op de rand van de veranda zitten. Terwijl ik in de richting van de poort kijk zie ik, verloren, aan de ruwe boomschors een kleine

knalgele *mochila* met sleutel hangen. In het tasje is met groene wol *LOVE* gehaakt. Ik neem een flinke slok van mijn water, sta op en loop het reservaat uit richting Pueblo Bello.

17 maart 2025,
Bogotá, Colombia

Terug in Bogotá maakt het contrast tussen de stad en het kustgebergte een enorme indruk op mij. Als je richting het oosten kijkt, terwijl het verkeer in een lange stroom voortraast over het asfalt en de lucht vult met verbrande diesel, zie je overal tussen de hoge gebouwen door de hellingen van de Andes liggen die de stad flankeren. In de hotelkamer transformeert de motorrit naar de bibliotheek in een grote mysterieuze roofvogel die langs bergwanden scheert in een potloodtekening voor Olga. Ze is vastbesloten me vandaag mee te nemen naar het in de rauwe benedenstad gelegen paviljoen *Fragmentos*. De vloer van dit paviljoen is belegd met metalen tegels. Kunstenaar Doris Salcedo maakte deze vloer, uit tonnen door de guerrilla ingeleverde en vervolgens omgesmolten wapens, in samenwerking met een groep vrouwen afkomstig uit verschillende afgelegen delen van het land. In 2016 tekenden de Colombiaanse regering en de Revolutionaire Strijdkrachten van Colombia (FARC) een vredesakkoord, na drie jaar van onderhandelingen en minstens vier mislukte vredesbesprekingen sinds 1982. Bij het bekijken van de video over het ontstaan van dit paviljoen laat ik, overmand door emoties, mijn tranen de vrije loop. Morgen reis ik terug naar Nederland waar Europese regeringsleiders oproepen het wapenarsenaal uit te bereiden.

Het laatste WhatsAppbericht van Jeremías koester ik in mijn hart: '*El que llega una vez, está o ligado. Llegar. 4 veces. Mariela te falta tres. Bienvenido*' (6).

Deze publicatie maakt deel uit van Mariëlle Videler's boekproject *un libro para la biblioteca indígena La Sierra Nevada* (2023 – 2025). *un libro* vormt het laatste deel van haar omvattender project *Reconstructing the Senses*; 365 BIRDS, 365 PLANTS, 365 INSECTS (2019 – 2023).

Mariëlle Videler maakte *un libro* met in haar hart een speciale bestemming. Het is een gift voor een bibliotheek in het kustgebied van Colombia, La Sierra Nevada de Santa Marta. In 2016 was Mariëlle Videler een jaar lang artist in residence bij FLORA ars+natura in Bogotá. Via betoverende wandelingen in het Andesgebied, vanuit de betonnen metropool, raakte ze onder de indruk van de cultuur van enkele lokale gemeenschappen. Ook maakte ze kennis met Alicia Villafaña, een Arhuaco-vrouw. Alicia stuurde haar een paar jaar later een WhatsAppbericht over de bibliotheek die vier lokale gemeenschappen, Kogi, Wiwa, Arhuacos en Kankuamo bouwden in het afgelegen Simunurwa. Videler, die op dat moment werkte aan 365 BIRDS, dacht direct: voor die bibliotheek wil ik een boek maken.

Het vuistdikke *un libro* met donkerbruine kaft is gemaakt van textiel en heeft een groot horizontaal formaat. In het boek ontvouwt zich een visueel en tactiel landschap. De composities zijn gevormd met een selectie uit Videler's 365 BIRDS, 365 PLANTS, 365 INSECTS. Om de lagen met verschillende vormen, lijnen en structuren op de bladzijden te verbeelden, werkte Videler met drie verschillende katoenen stoffen; waarop ze linodruk combineerde met handmatig en vooral digitaal borduren. Net als bij de 365 BIRDS, 365 PLANTS, 365 INSECTS koos zij, vanuit de gedachte aan het innerlijke oog zoals beschreven in *Tao Te Ching*, zwart en grijs-tonen voor de drukinkt en het borduurgaren. Alleen de middenpagina's, met de zwevende eeuwige cirkel, zijn geborduurd met felgekleurd garen.

Toen *un libro* klaar was knoopte Videler het in een *furoshiki*, een knoopboek, die ze had bedrukt met het magisch realistische verhaal 'Het lezen van de wereld', *Leer el mundo*. Dat op uitnodiging van Videler is geschreven door Lucette ter Borg (naar het Spaans vertaald door Guillermo Briz Blanco). In maart 2025 reisde Mariëlle Videler naar Colombia om *un libro* te overhandigen aan de spirituele leider van de Arhuacos in de bibliotheek te Simunurwa.

De tekst van deze publicatie schreef Mariëlle Videler vanuit haar ervaringen, sommige personen en gebeurtenissen heeft zij aangepast.

un libro para la biblioteca indígena La Sierra Nevada werd ondersteund door het Mondriaan Fonds, Cultuurfonds en Fonds Kwadraat.

Grafisch ontwerp publicatie: Dee Vasilevskaia
Gedrukt door: Raddraaier SSP
Oplage 300, HOLMEN TRIND 2.0.

April 2025 ©Mariëlle Videler, Amsterdam.